

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. *Маргарита Иванова Чинова*, д.ю.н.
Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „**доцент**“ по *научна специалност „Наказателно право*” в професионално направление 3.6 *Право* в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Наказателноправни науки“ в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ и обнародван в ДВ, бр. 24/17.03. 2023 г. Участвам в състава на научното жури съгласно Заповед № РД-38-182 / 21.04.2023 г. на Ректора на СУ. Допуснат до участие е един кандидат – д-р Ива Димитрова Пушкарова.

2. Информация за кандидата

Ива Пушкарова е завършила право и история в СУ „Св. Климент Охридски”. От 2005 г. е докторант, а после асистент към КНПН на ЮФ на СУ, където през 2008 г. защитава докторска дисертация на тема „Форми на организирана престъпна дейност по НК на РБ“, а от 2011 г. е главен асистент. От 2012 г. е доцент по наказателно право в Академията на МВР, където се хабилитира с монографията „Трафикът на хора. Наказателноправен режим“ (2012 г.). От 2017 г. е преподавател в Националния институт на правосъдието, където води курсове по наказателноправни аспекти на домашното насилие, трафик на хора, експлоатационна престъпност, индивидуализация на тежките наказания, помилване и погасителна давност – всичките с постоянно висока посещаемост. От 2020 г. води курсове по „Правни аспекти на компютърните престъпления“ и „Киберсигурност и право“ в магистърски програми на Катедрата по математика и информатика на Техническия университет в София като гост-преподавател. До май 2011 г. е изпълнителен директор на Съюза на съдиите в България, а след това ръководи изследователски център Фондация за развитие на правосъдието, специализиран в мултидисциплинарни изследвания по правни проблеми. В периода януари 2012 - ноем. 2017 г. е Председател на Комисията по помилването към президента на Република България.

След 2005 г. Пушкарова е постоянно привлечена като национален експерт и консултант по изследователски инициативи за България и други държави (сред които Македония, Черна гора, Хърватия, Украйна, Грузия, Русия) на Световната банка, Европейската комисия, Съвета на Европа и авторитетни международни организации като Института по наказателно право и права на човека в Сиракуза и Международна наказателна реформа.

Носител е на наградата за млад учен на годината за 2012 г. на СУ „Св. Климент Охридски”.

3. Изпълнение на минималните изисквания за заемане на академичната длъжност

Представени за рецензиране са 1 монография, 3 студии, 6 статии и 13 цитата, съответстващи на 425 наукометрични точки при минимално необходими 300. Хабилитационният труд - „Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава“, С.: Сиела, 2020, с. 407, ISBN: 9789542832454 – представлява пълно и всестранно монографично изследване на определен проблем и не повтаря или обобщава съществуващо знание, с което е изпълнено императивното изискване на чл. 24, ал. 1, т. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Допълнително

представените публикации са самостоятелни научни произведения, които не са инкорпорирани в монографията. Всички представляват оригинални научни произведения, отразяващи вижданията на своя автор, без данни за плагиатство и с коректно позоваване на цитирани други автори.

Постигнати са минималните прагове на всички формални количествени и качествени групи критерии.

4. Оценка на учебно-преподавателската и научната дейност на кандидата

4.1. Към момента гл. ас. д-р Пушкарлова води семинарни занятия по дисциплините „Наказателно право – обща и особена част“ в специалността „право“ на ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“, лекционните курсове по „Международно наказателно право“ в специалностите „право“ и „международни отношения“, както и лекционния курс „Престъпления, засягащи международната сигурност“ в магистърската програма „Международна сигурност“ на ЮФ. До 2021 г. е водила и дисциплината „Система за младежко правосъдие“ в магистърската програма „Социално-възпитателна и пробационна дейност с правонарушители“ на ФНОИ на СУ. От 2021 г. осъществява научно ръководство на чуждестранни дипломанти по програмата „European Master’s Programme in Human Rights and Democratisation“ на ЮФ. През последните три академични години е изпълнила аудиторна натовареност от 450 часа лекции и 720 часа упражнения в СУ, което значително надхвърля минималните изисквания за участие в конкурса.

Пушкарлова е постоянно канена за публични лекции и семинари от студентски клубове от различни университети, институции на съдебната власт (НИП, ПРБ) и средите на практикуващите юристи. Обучаемите единодушно я описват като харизматичен и вдъхновяващ лектор с богати и полезни интердисциплинарни знания, отдаден на каузите на образованието, който максимално използва иновативни методи на обучение и се стреми да развива практически умения.

4.2. Общият обем на научната продукция на д-р Пушкарлова след защитата на докторската ѝ дисертация надхвърля 150 публикации, от които 13 книги, вкл. 4 монографии, близо 30 глави от книги, близо 50 статии, 25 публикувани научни доклади, близо 10 студии, 3 учебни помагала. Тематичният обхват е изключително разнообразен и засяга въпроси на организираната и транснационалната престъпност, трафика на хора, експлоатационната престъпност, сексуални престъпления, дискриминационна престъпност, непълнолетна престъпност и детското правосъдие, права на човека, финансова и стопанска престъпност, вкл. изпиране на пари, престъпления против кредиторите и данъчни престъпления, корупция, домашно насилие, серийна престъпност, екологични престъпления, международни престъпления, системата на наказанията, конституционни проблеми на съдебната власт, гражданскоправни въпроси на брака, правата на детето и защитата срещу дискриминация. Монографиите „Форми на организирана престъпна дейност по НК на Република България“, 2011 г. и „Трафикът на хора“, 2012 г. са първите цялостни правни изследвания по тези теми у нас, а монографията „Наказателноправен отговор срещу изключително тежката престъпност: смъртното наказание, доживотният затвор и доживотният затвор без замяна в България“ (2021 г.) въвежда първата цялостна типология на практиката върху тежките наказания у нас. Такива типологии отсъстват в международната наука. Трудовете се отличават с интердисциплинарност и иновативно използване на изследователски подходи, характерни за

други науки (вкл. социология, статистика, икономика, философия, история, криминология, психология, етика), както и с мощен акцент върху изследвания на правораздаването и съдебната практика.

Трудовете се ползват с интензивно цитиране, вкл. в чуждестранни публикации и публикации в световноизвестни бази данни с научна информация. Известните цитирания към май 2023 г. според системата на СУ „Авторите“ са 160, с достигнат Индекс на Хирш „5“.

Пушкарлова е постоянно канена за становища от Министъра на правосъдието, Народното събрание, ВКС, КС, ПРБ, чест и търсен участник в научни конференции (близо 60 участия за последните 12 години).

Самата аз познавам Ива Пушкарлова като моя студентка и впоследствие като колега в КНПН на ЮФ на СУ.

На основата на казаното категорично твърдя, че Пушкарлова е отдавна утвърден и високо уважаван учен и преподавател с висок авторитет в националните и международните професионални среди, където е ценена не само поради задълбочените си и широки знания и аналитични умения и опит, но и поради качествата си на ангажиран, отговорен, добросъвестен, безпристрастен и принципен колега.

5. Обща характеристика на представените научни трудове

5.1. Монографичният труд **„Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава“**, се състои от увод, пет глави, разделени на параграфи, заключение и библиография, съдържаща 101 заглавия (67 на български). Бележките под линия са общо 381.

В първата глава „Обща характеристика на помилването като наказателноправен институт“ са представени в обобщен вид основните признаци на помилването. Втората глава е посветена на видовете помилване, подложени на сравнителен анализ по отношение на техните основания, ограничения и приложно поле в рамките на класификация по комплексни критерии. Изяснено е действието на всеки вид помилване поотделно и при конкуренция помежду им, като са обосновани критерии за разрешаване на гранични случаи. Третата глава представя приложението на помилването при различните видове наказания, като ги сравнява помежду им по техните цели, предпоставки за прилагане и особености на изпълнението. Четвъртата глава „Приложение на помилването при конкуренция с други институти за облекчаване на тежестта на наказанието“ разглежда конкуренцията на помилването с алтернативни редовни институти за регулиране на тежестта на наказанието. Петата глава „Приложение на помилването с оглед действие на правен принцип“ разглежда помилване, упражнено с оглед преодоляване на нарушения на основни правни принципи – законоустановеност на престъплението и на наказанието, забрана за обратно действие на наказателния закон, целесъобразност и пропорционалност на наказанието, равенство пред закона, най-добрия интерес на детето, хуманитарния принцип.

Структурата на текста след дървовидна идейна структура на представяне на анализите, съгласно която първата глава представя общо и опростено основните компоненти на концепцията за помилването (логическа рамка) и въвежда основните понятия и връзките между тях, а следващите глави задълбочават анализа в конкретни посоки и усложнения. Това е позволило всички изводи структурно да произтичат от едни и същи логически и правни положения. Този подход е позволил материя със силно индивидуализиран и разнороден

характер, която трудно се поддава на систематизация, сравнения и обобщения, да получи подреден вид, лесен за възприемане. Той също така е позволил читателят да бъде постепенно въвеждан от общи към конкретни и сложни въпроси, които при друг подход биха останали трудно разбираеми или недостатъчно обосновани или обосновката им би изисквала чести повторения.

Монографията е написана на отличен правен език. Авторовият стил е ерудиран, увлекателен и смислово наситен. Авторовото присъствие е силно и поради изразените лични позиции, полагащи правото на помилване в контекста на висши ценности като върховенството на закона и правната справедливост.

5.2. Студии и статии:

- Студия: **Отвлечането в съвкупност с други престъпления: проблеми на квалификацията и индивидуализацията в съдебната практика.** Годишник на ЮФ на СУ, том:87, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, 116-152, ISSN: 0081-18661;

- Студия: **Серийната престъпност в България: криминологична характеристика и съдебна практика.** Годишник на ЮФ на СУ, том 88, С.: УИ „С. Климент Охридски“, 2021, 104-134, ISSN: 0081–1866.;

- Студия: **Срокът за възстановяване и размисъл, предоставен в международното и европейското право на пострадали от трафик на хора: европейската практика.** Годишник на АМВР, С.: АМВР, 2020, №31, 67-105, ISBN:1312-6415;

- Студия: **Помилването в римскоправната традиция.** JusRomanum, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, №2, с. 721-741, ISSN: 2367-7007. Обемът на публикацията ми дава основание да я считам за студия, въпреки че е посочена от автора като статия;

- Статия: **Морското пиратство като международно престъпление. Разграничение от сходни престъпления по националното наказателно право.** JusRomanum: Mare Nostrum, С.:УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 456-472, ISSN:2367-7007;

- Статия: **Помилването в светското и Божието право: поглед към влиянието на християнската нравственост и доктрина върху въздаването на висша милост.** Сборник „Право и религия“, С.:УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 347-360, ISBN:978-954-07-5133-7;

- Статия: **Приспособяване на безсрочно наказание, наложено от чуждестранен съд, в процедури по трансфер на осъдени български граждани.** Сборник Научни четения на тема „Предвидимост на правото“, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2021, с. 241-254, ISBN:978-954-07-5478-9;

- Статия: **Използване на наказателната репресия за превантивни и регулативни цели: проблеми при наказателноправната защита на административни режими и дублиране на състави на административни нарушения и престъпления.** Сборник „50 години Закон за административните нарушения и наказания - история, традиции, бъдеще“, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2020, с. 228-240, ISBN:978-954-07-4975-4;

- Статия: **Схеми на финансова и стопанска престъпност в Европа: българска съдебна практика.** Сборник: Европейски перспективи за развитие на наказателното законодателство, С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, 96-110, ISBN: 978-954-07-3722-5.

Представените от гл. ас. д-р Пушкарлова публикации в количествено и качествено отношение удовлетворяват минималните национални изисквания за професионално направление 3.6 Право, съгласно ЗРАСРБ, и отговарят на условията за заемане на

академичната длъжност „доцент“, съгласно Правилника за прилагането на ЗРАСРБ и допълнителните изисквания на СУ.

6. Оценка на научните и научно-приложните приноси

6.1. Хабилизационният труд „Помилването по българското наказателно право и в практиката на държавния глава“ е силно приносен. Той предлага цялостна и систематизирана научно обоснована концепция за помилването, подчинена на единен принципен подход и съобразена с потребностите на практиката. Като споделям авторската оценка за по-съществените приноси, държа да добавя следното.

Материята на помилването е изключително трудно податлива на систематизиране, тъй като случаите са силно индивидуални поради изключителния си характер, различното време на възникване и разликите в социалния и правния им контекст. Твърдя това от позицията си на дългогодишен член и председател на Комисията по помилването при Президента. Количествени подходи, основани на представителни статистически извадки, просто не са приложими, а качествените методи изискват колосален по мащабите и сложността си анализ на всички случаи, които при това следва да се познават в подробностите им. Това придава самостоятелен и изключителен приносен характер на *използваната сложна изследователска методология*. Тя е позволила логическо свързване на поставените проблеми в монолитно и последователно изложение, в което изводите са представени от множество перспективи, но подчинени на единна логика.

Заслужава да се отбележат следните акценти в тази методология. Първо, разсъжденията и заключенията са представени на основата както практиката по помилване, така и съдебната практика по близки до помилването институти, практика на ЕСПЧ и на КС.

Второ, съчетани са теоретично и практическо познание чрез успоредна проверка и валидизация на научните тези и изводи с оглед контекста, в който са направени. Така валидността на научно обоснованите теоретични изводи е демонстрирана чрез реални случаи, а практически целият труд изобилства на методики, стандарти и типологии, изградени върху изчерпателен анализ на практиката.

Трето, иновативно и находчиво е разглеждането на помилването през перспективата на приложна конкуренция с други правни институти – условно предсрочно освобождаване, условно осъждане, амнистия, замяна по чл. 38а, ал. 3 НК, наказателноизпълнителни и наказателнопроцесуални институти. Класическият метод на абстрактно сравняване на приложните полета, правно действие, предпоставки и пр. на различни институти е трансформиран в метод, изследващ практически предимства и слабости с оглед възможното крайно житейско и правно решение, дори ако съответният институт е нетипично приложен. Това позволява едновременно сравняване на множество институти по конкретни техни аспекти и извеждане на критерии за предпочитане според обстоятелства по случая, като позволява изследване на нетрадиционни полета на приложение. Подходът е ценен за практиката, тъй като изгражда чувствителност към фактическите детайли на казуса, а тя е необходима за достигане до житейски справедливи решения.

Четвърто, въпросите от предмета на изследването са разгледани с оглед множеството на възможните решения, вкл. невключващи помилване. Интердисциплинарният метод е свързал критерии и стандарти от различни отрасли на правото помежду им и с други науки. Така стандартите на ЕСПЧ за легитимност на наказанието са свързани с националната доктрина за понятието и целите на наказанието. Предназначението и ефектите на различни правни

институти са интерпретирани през призмата на целите и ефектите на помилването и общите принципи на правната система като елементи от нейна целева еднопосочност. Редица положения от други хуманитарни науки са свързани с типично правна аргументация. На тази основа е изграден **концептуален модел на помилването като елемент от цялостната нормативна култура на българското общество.**

Казаното придава изключително висок приносен характер на:

- *първата цялостна типология на решените случаи*, каквато отсъства и в чуждестранните изследвания. Обхваната е цялата практика след 1945 г., като за предходните периоди емпиричната информация не е запазена и поради това не може да бъде изследвана.

- *историческата периодизация на помилването*, отчитаща комплексно особеностите на правната уредба, титуляря, практиката и правната среда. Приносно е извеждането на еволюцията на помилването от изява на личната нравственост на държавния глава към правен институт, положен върху обективни стандарти. Поотделно и в тяхната взаимовръзка са изяснени *факторите*, които влияят на нормативния и практическия облик на помилването, като е изведена и защитена система от критерии за оценка на въздействието им. Историческата периодизация е методологично свързана с развитието на научните тези и интерпретирането им. *Този подход е нов.* Във време на девалвиране на уважението към научното авторство, авторът трябва да бъде поздравен за усилието да отдаде признание на работата на по-старите автори, които са изграждали анализите си на основата преди всичко на закона, без достъп до емпиричен материал. Анализът на Пушкарлова потвърждава тяхната валидност и така засилва тяхната научна стойност. Тези изводи са сред научните постижения на монографията, която по този начин доказва общовалидността на изразени в науката виждания.

- *класификацията на видовете помилване* според комплексен критерий, включващ отражението им върху наказателноизпълнителното правоотношение и съдимостта с оглед вида на наказанието. Изведена е система от минимални критерии и подходи за всеки вид помилване, очертаваща *стандарт за разпознаване на приложимост и оценка на основателността*. Изградена е *методика за сравняване на ефектите* на отделните видове по отношение на сходни и разнообразни фактически обстановки, фактически и правни усложнения с оглед подбор на най-подходящия. Разработена е *система от критерии за разграничаване на двата вида частично помилване*. Опрощаването на част от остатъка е свързано с явлението „корекционен регрес“, което е защитено като типичен елемент от комплексно основание за приложение на този вид помилване.

Изцяло развит е институтът на *помилването чрез замяна на доживотните наказания*, въведен през 2006 г. за първи път след 1951 г. и поради това отсъстващ в научната литература. При него трудностите пред обобщаване и систематизиране на случаите са още по-големи, но авторът ги е преодолял. Аргументирана е тезата, че този вид помилване е ограничен или до замяна на наказанието само със следващото по-леко по вид, или се изразява в опрощаване. Защитен е *специален стандарт на помилване от доживотен затвор без замяна на основата на признаци на поправка*. Очертан е приносът на българската практика за общоевропейската концепция за „*фактически механизъм за облекчаване*“ на наказанието при загуба на легитимни основания за изпълнението му, като тези формули са свързани с използваните в националното ни право.

Самостоятелен принос е разработената и защитена *концепция за изключителност* на помилването ведно с единна *методика* за разпознаване на изключителността, демонстрирана като приложим стандарт с примери от практиката. Свързан с нея отделен принос е

обосноваването на *принципното предимство на редовните институти за облекчаване на репресията пред помилването* и въведената система от общи и специфични за всеки редовен институт *критерии за разпознаване на предимството*.

Трудът допринася за *концептуалното разделяне на помилването от амнистията*. Явлението „колективно помилване“, което не е нормативно познато у нас, е идентифицирано в практиката и очертано с признаците си. Особено сериозни са приносите в материята на „частичната“ амнистия.

Очертани са *условията и обстоятелствата, при които основания за помилване могат да възникнат при различните наказания и в различни етапи от тяхното изпълнение*. Изолационните наказания са сравнени по техните цели, съдържание, предпоставки за налагане, правила за индивидуализация и най-вече особености на изпълнението им, като е следвана нестандартна мултидисциплинарна методика. *Резултатите са интегрирани в методиките* за преценка дали и как правото на помилване може да бъде упражнено.

Разработен е *обяснителен модел на поправителния процес за целите на помилването*. Понятието е снабдено с дефиниция, критерии за оценка на завършеността, признаци и фактори, от които признаците зависят. Обоснована е презумпция за поправимост на дееца при индивидуализация на редовни наказания и тежест на доказване на непоправимост като предпоставка на доживотния затвор без замяна. Предложена е класификация на видовете поправителен процес, улесняваща преценката както при помилване, така и при конкурентни институти. Предложена е *методика за прогнозиране на поправянето* за целите както на първичната индивидуализация, така и при изпълнението на наказанието.

Защитен е възглед, че пробационните мерки не могат да бъдат самостоятелно опрощавани нито когато са част от съдържанието на наказанието пробация, нито когато са наложени като мерки за пробационен надзор в изпитателните срокове на условното осъждане и на условното предсрочно освобождаване.

Правото на помилване и правото за опрощаване на несъбираеми държавни вземания са разграничени като права на държавния глава. Обоснована е позицията, че глобата като наказание създава задължения, които са в предмета на опрощаването и са изяснени рисковете от фактическо смесване на двете правомощия, от които само помилването е прехвърлимо към вицепрезидента.

Трудът разкрива уменията на автора не само в изграждането на типологии и модели, но и по идентифициране на сложни проблеми при конкурентно или едновременно прилагане на различни правни институти. Трудът изобилства с анализи и решения на фактически и правни усложнения, вкл. при множество наказания, осъждане за множество престъпления, при наказания, получени след приспособяване на чуждестранни присъди, множество помилвания и др.

Систематизирани са нарушенията на основополагащи правни принципи, които могат да послужат за основания за помилване – законоустановеност на престъплението и на наказанието, забрана за обратно действие на наказателния закон, наказателна пропорционалност, целесъобразност, равенство, висш интерес на детето, хуманитарен принцип. Въведени са методики за идентифициране на засегнатия принцип, степента на засягане и оценка на неговите последици, като са интегрирани подходи и стандарти на относимото специално законодателство. Разработени са подходи за съчетан отговор към хипотези на нарушения, нуждаещи се от приложение на множество институти.

Изведено е заключение, че практиката по помилването е свързана с функционирането на цялата наказателноправна система, а статистическият индекс на помилването е обоснован като един от обобщените показатели за нейната зрялост, използван в сравнителноправните анализи.

Подкрепям изцяло направените предложения *de lege ferenda*, които не намирам за нужно да възпроизвеждам тук. Държа да отбележа тяхната конкретност, находчивост и пряка обвързаност с изведените концептуални заключения.

Практическата полезност на научното изследване обобщено се изразява в значението му на ръководство за решаване на случаи от областта на помилването. Това прави труда особено важен за държавния глава и консултиращата го Комисия по помилването, тъй като значително улеснява вземането на информирани, принципни и последователни решения с предвидими ефекти, но също и за други категории практикуващи юристи и широк спектър експерти, ангажирани с решаване на въпроси, свързани с налагане на наказание.

Рядко един труд е толкова приносен не само по основния предмет на анализ, но и по множество допълващи го въпроси. Изключително интересни са попълнителните анализи на взаимодействието между законодателство и правосъдие и използването на помилването като инструмент, който може както да наруши, така и да подобри баланса между тях. Вече бяха споменати самостоятелни приноси в материята на наказанията, редовни институти за облекчаване на наказанието, прилагане на правни принципи и др. В допълнение трябва да се посочи, че предложеното деление на наказанията на редовни и изключителни е съгласувано с отделна класификация на правните институти за облекчаване на наказанието на редовни и изключително (помилването), както и на отделна класификация на последните на такива при първоначална и последваща индивидуализация на наказанието. За всяка класификация са изведени и обосновани критерии, като всички изводи са извлечени както от закона, така и от съдебната практика. Тези класификации са подчинени на практическите цели на правоприлагането, като критериите за делението и дадените дефиниции са обвързани с основанията за прилагане и изведени като аргументи за предложените решения при конкуренция на институти. Това показва рядко срещан широк, богат и осмислен научен поглед върху разнообразни и свързани аспекти на правно познание и умения за аналитично обобщение, водещо до изводи, валидни за всички клонове на правото (напр. относими към правни принципи, имуществените наказания, корекционния процес и др.).

Прави впечатление, че въпреки относително скорошното му публикуване в края на 2020 г., още в края на 2022 г. монографичното изследване вече е цитирано в 3 монографии и веднъж в учебник.

Въпреки изчерпателността на хабилитационния труд, в представените допълнителни публикации две са отново посветени на помилването и написани след издаването на монографията. С тях авторът показва и умения за фундаментално научно мислене, които донякъде контрастират със засилено приложните подходи на монографията.

6.2. Общият поглед върху допълнителните публикации налага следните изводи.

Засегнатата материя е разнообразна по предмет на изследването, анализите отново са интердисциплинарни и отново със силен и критичен фокус върху съдебната практика. Разгледаните въпроси са с практическа полезност и дават отговори на дискуссионни или новооткрити проблеми в материята главно на квалификацията на престъплението при фактически и правни усложнения и конкуренция на квалификации. Съчетани с правните анализи са знания и методи от областта на криминологията, психологията, икономиката,

историята, политическите науки. Авторът свободно борави с материя от други правни отрасли – административно, гражданско, наказателно-процесурално, римско публично право, международно наказателно право, международно право по права на човека – като показаните специализирани знания не спадат към общите конвенционални познания, които всеки юрист има. Това позволява трудовете да се разглеждат като приносни и в тези материи – по-конкретно по въпросите на общоюридическото понятие за вина, действието на института на срока за възстановяване и размисъл, признаците на морското пиратство, значението на действителността на гражданските сделки и административните актове при преценка на наказателноправната квалификация, помилването като институт на римското право.

Цялостният поглед върху представените произведения налага извод, че те всички разкриват равномерно задълбочена научна зрялост, утвърден индивидуален изследователски подход, основан на разнообразни интереси и широки междуетраслови и мултидисциплинарни знания, изграден критичен авторски стил и специфична нагласа за изчерпателно обследване на поставения проблем, систематизиране на разнородни и обемни емпирични данни, изграждане на типологии и методики за разрешаване на сложни казуси и силен фокус върху практически проблеми на правораздаването. Трудовете са подчинени на единен аналитичен подход, разпознаваем авторски стил и силно авторско присъствие, което позволява да бъдат разглеждани като концептуално и методологично свързани елементи от цялостно научно творчество.

7. Препоръки и въпроси:

Нямам сериозни бележки или препоръки към рецензираните публикации. Бих все пак поставила пред автора следните въпроси, които могат да се разглеждат и като покана за бъдещи изследвания:

- дали и в каква степен принципът за минимум принуда, развит в процесуалните отрасли, е относим към материалните основания за помилване?

- би ли препоръчал авторът въвеждане на нови по вид наказания и на основата на какви аргументи, свързани конкретно с помилването?

8. Заключение

Предвид гореизложеното, **убедено давам категоричната си положителна оценка** и предлагам на уважаемото научно жури да предложи на Факултетния съвет гл. ас. д-р Ива Димитрова Пушкарова да бъде избрана за доцент в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по научна специалност „Наказателно право“, професионално направление 3.6 Право, научна област 3. Социални, стопански и правни науки в ЮФ на СУ „Св. Климент Охридски“ за нуждите на КНПН.

София, 30 май 2023 г.

/проф. д-р Маргарита Чинова/